

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 9. julija 1937.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadrúžna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Nadškof dr. Anton Bonaventura Jeglič

V petek 2. julija tega leta je zatisnil v samostanu v Stični svoje trudne oči 87letni nadškof dr. Anton Bonaventura Jeglič.

Z njim smo izgubili zadnjo markantno osebnost našega javnega življenja polpretekle dobe. Ta doba je imela markantnih osebnosti lepo število: dr. Krek, dr. Šušteršič, dr. Lampe, dr. Tavčar, Fran Šuklje itd.

Zanimivo bi bilo primerjanje teh osebnosti. Dr. Jegliča je mogoče kateri prekašal v genialnosti, v širini obzorja, v sugestivnosti govora, nihče pa ga ni prekašal v moči volje in energije. Prav posebno neprekosljiv pa je bil pokojni nadškof v neustrašenosti in neuklonljivosti.

Latinski pregovor »honores mutant mores« je nekdo prevedel: »vsako dostojanstvo pokvari človeka«. O dr. Jegliču se mirno lahko reče, da ga dostojanstvo ni prav nič pokvarilo. Ni naša naloga, da bi naštevali njegove zasluge, ki si jih je pridobil kot cerkveni knez, poudariti pa moramo, da kot cerkveni knez ni bil v nobenem primeru zaradi dostojanstva manj iskren Slovenec.

Ko je z velikim trudom, veliko požrtvovalnostjo in s podporo vsega slovenskega naroda postavil zavode sv. Stanislava v št. Vidu in ustanovil gimnazijo, se ni ustavil ob misli, da poklicni politiki še niso izbojevali gimnazij s slovenskim učnim jezikom. Ni niti malo pomislil na to, da mu najvišji krogi v državi ne bodo šteli v zaslugo, da tako rekoč po revolucionarni poti ustanavlja slovensko gimnazijo. Malotnega ozira, da bi utegnili tem gimnazijcem škodovati, da so študirali na gimnaziji z drugačnim učnim jezikom, kakor so druge, ni imel. Tudi oziri na državne in druge javne podpore ga niso motili.

Dejstvo, da je nadškof dr. Jeglič brez vsakega vpraševanja avstrijskih šolskih oblasti ustanovil prvo slovensko gimnazijo, je bilo za slovenski narod največjega pomena. Ako on ne bi bil tega napravil, bi ob prevratu Slovenci ne bili imeli nobene čisto slovenske gimnazije, ne bili bi imeli slovenskih učnih knjig za višjo gimnazijo. Zaradi tega bi bilo veliko vprašanje, ali bi bilo sploh mogoče kar preskočiti s slovenske nižje gimnazije na slovensko vseučilišče.

Tak, kakor pri tem vprašanju, je bil pokojni

dr. Jeglič tudi drugod. Ako se je prepričal, da je kaka stvar potrebna, koristna ali dobra, se je hitro odločil in se z vso energijo zanjo zavzel ter pustil v stran vse ozire. Bil je človek dejanj, junaški dejanj, ne mož omahovanja.

Poleg svojih stanovskih dolžnosti je nad vse vestno zasledoval vse pojave javnega življenja. Pri vsakem razgovoru z njim se je človek moral prepričati, da je naravnost čudovito informiran o vseh stvareh in da ima o vsaki stvari lastno sodbo, ne morda samo prišepetano od najbližje okolice. Kot mož se tudi ni nikdar sramoval priznati in popraviti svoje zmote. Krasen zgled za to in najboljšo izpričevalo zanj je, da je kot 86letni starček med prvimi prečital veliko dr. Gosarjevo knjigo »Za nov družabni red«, da se je pri tem prepričal, da je del slovenske javnosti Gosarjevo delo napačno sodil, da je tudi on sam prej imel proti njemu nekake predsodke in da je takoj dr. Gosarju sporočil, da ga je prej napačno sodil, da se je pa pri študiju prepričal, da ni imel prav; tudi v javnosti je takoj popravil svojo bivšo zmoto in delo toplo priporočil vsem.

Nadškof, ki pri tolikih letih to napravi, je močna osebnost.

Ni čuda, da je pokojni dr. Jeglič kot tako velika osebnost stal vsa leta v ospredju javnega življenja. Kakor je imel mnogo občudovalcev, tako je imel tudi med majhno politično publiko sovražnikov in zasmehovalcev nič koliko. Nekajkrat se je pojavila proti njemu naravnost nizkotna gonja. Tudi v takih prilikah se je pokazal velikega moža.

Ko je stal pred prevratom slovenski narod na razpotju, je kar samo ob sebi umevno prevzel vlogo voditelja, in ljudstvo je šlo za njim. Ko so ponekali najodločilnejši trenutki, je vodstvo odložil in se držal zopet samo svojih opravil. Vedno pa je bila usoda slovenskega naroda njegova srčna zadeva.

V naših časih, tako revnih na osebnostih, nam mora biti podoba dr. Jegliča kot podoba brezkompromisnega Slovenca, voditelja, neustrašenega navzgor, in ne da bi dal čutiti svoje dostojanstvo navzdol, moža neprestanega dela in žrtev za narod, samo svetel vzor.

J.

Vabilo in prošnja

Današnjemu listu smo priložili za vse cenjene naročnike izven Ljubljane poštne položnice.

Vljudno prosimo gg. naročnike, ki imajo naročnino poravnano, naj položnico hranijo za kasnejše plačilo naročnine ali pa, s čimer nam še bolj ustrezajo, naj pridobijo novega naročnika in mu izroče položnico; naročnike pa, ki jim je potekla naročnina ali pa so morda s plačilom v zaostanku, prosimo, da uporabijo položnico za poravnanje zapadle naročnine. Le s točnim plačevanjem naročnine more uprava lista zmagovati stroške rednega izdajanja lista. Zato upamo, da ta naš poziv ne ostane brez uspeha.

druge vesti zatrjujejo, da je to vprašanje odstavljeno z dnevnega reda, ker ni združljivo z napovedjo skorajšnje spremembe političnih zakonov.

4. 7. 1935: Dr. Stojadinović prebere v »narodni skupščini« vladno deklaracijo, katere sklep, da bo vlada skušala sodelovati z »narodno skupščino«, sprejmejo poslanci z nad vse prisrčnim navdušenjem. Uro pozneje vzame tudi senat deklaracijo soglasno na znanje. Bistvo deklaracije so sledeče točke: vztrajanje pri dosedanji zunanji politiki, naslanjanje na ustavo z dne 3. 9. 1931, zlasti na vodilo državne in narodne enotnosti, stroga zakonitost in enakopravnost, prilagoditev političnih zakonov zahtevam in prizadevam ljudstva, napoved širokih samouprav, oživiljenje gospodarske delavnosti s posebno skrbjo glede kmetijstva in ravnotežja v preračunu, pomirjanje in ublaževanje političnih zaostritev v službi geslu: »Čuvajmo Jugoslavijo!« ter končno upanje vlade, da bo za svoj predstojeci delovni načrt našla pri narodnem zastopstvu vso potrebno podporo.

5. 7. 1935: Dr. Maček izrazi nezadovoljnost z novo vlado, ki je šla molče čez hrvaško vprašanje in ki ne daje upanja, da bo res vlada pomirjanja. Dr. Maček ne vidi nobene razlike med to in prejšnjo vlado. Dr. Angjelinović meni, da skupina Jevtića nima nobene upravičenosti, manjka da ji »raison d'être«, JNS pa se bo na novo prebudila, preosnovala in bo predgručala svoje »pogled«.

»Krožek slovenskih poslancev« zaseda ves dan. Navzoča sta tudi senatorja Pucelj in dr. Marušič, ki zagovarja dopoldne, naj slovenski poslanci podpirajo Jevtićevo politiko. Dr. Stojadinović je posebej konferiral s posebej izbranimi poslanci iz vsake banovine, in s te konference pridejo povedat poslanci dr. Lovrenčič, Brenčič in dr. Veble ostalim, da snuje vlada nov »klub vladne večine«, v katerega bo sprejemala poslance individualno. »Jutro« zatrjuje, da je večina poslancev nasprotovala »presipavanju fiziola iz ene vreče v drugo«, da pa je senator dr. Marušič na splošno iznenađenje priporočil vsem poslancem, naj vstopijo v novi klub. Sprožil je s tem prepire, zaradi katerih se je poslanec Mohorič odpovedal predsednikovanju; to nalogo prevzame dr. Režek, ki nabere drugega dne 14 podpisov za novi poslanski klub. Po konferenci z dr. Marušičem se izreče Jevtić zelo trpko o svojih dosedanjih sodelavcih iz dravske banovine.

6. 7. 1935: Dr. Laza Marković razlaga v Sarajevu razne podrobnosti iz dela zaradi osnivanja nove vsedrjavne stranke, ki ji bo šef Aca Stanojević, ki pa ne bo Hrvatom nasprotna.

8. 7. 1935: »Slovenčevemu« dopisniku pojasnjujejo poslanci iz Slovenije, ki so se odločili preiti k novi vladi, v nevezanem razgovoru, da niso obljubili pri volitvah (prav: pri kandidiranju) zvestobe Jevtićevi osebi, temveč Jevtićevim idejam. Jevtić skliče sejo svojega velikanskega kluba ob petih popoldne, vršiti se pa more samo konferenca, na kateri poudari Jevtić, da se dr. Stojadinović ni nanj obrnil niti glede dogovora za delo v »narodni skupščini«, niti glede kandidatur

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

20. 6. 1935: Jevtićeva mesijska vlada, ki je šla dne 5. 5. 1935 v volitve

demisionira ob pol osmih zvečer z utemeljitvijo, da je potrebno zaradi konstituiranja »narodne skupščine« dati kroni priložnost za presojo parlamentarnega položaja.

21. 6. 1935: Pisarna dvorazna posveta ob pol dveh popoldne dr. Mačka v Belgrad na posvet. Dr. Maček odpotuje šele drugega dne zjutraj, ker se na predvečer ni počutil dobro.

24. 6. 1935: Dr. Stojadinović sestane prvo vlado dveletke, ki priseže ob petih popoldne. Vlado sestavljajo: dr. Stojadinović, dr. Korošec, Peter Živković, dr. Spaho, dr. Behmen, Stanković, Preka, dr. Vrbanić, dr. Auer, Komnenović, Stefanović, Janković, Stošović, Letica in Bobić. Ministri dr. Stojadinović, Bobić, Janković, Stanković in Komnenović veljajo za zaupnike glavnega odbora bivše srbske radikalne stranke v vladi, dr. Korošec predstavlja bivšo SLS, dr. Spaho in dr. Behmen predstavljata bivšo JMO, gen. Živković, Auer, Preka, dr. Vrbanić, Stefanović in Stošović zastopajo JNS, dasi neuradno, Letica velja za finančnega strokovnjaka brez barve. V izjavi, ki jo poda Avali, poudari dr. Stojadinović, da je v novi vladi več ministrov prejšnje Jevtićeve (on sam, Živković, dr. Vrbanić, dr. Auer, Letica), kar je pa novih ministrov, pomenijo razširitev podlage za doseg harmoničnega zbližanja vseh konstruktivnih moči.

Nova vlada hoče delovati v znamenju pomirjenja in ublažitve duhov za spravo med skupinami, ki so podpirale vse predhodne režime, in med skupinami, na katere se opirajo na novo pristopivši ministri.

25. 6. 1935: Ob petih popoldne se sestane velikanski jugoslovanski klub narodnih poslancev, ki mu je predsednik in vodja Jevtić in ki obsega domala čisto vse poslance, ki so kandidirali na Jevtićevem seznamu. Na tem seznamu so kandidirali tako samo tisti, ki so se s posebnim reverzom obvezali k osebni zvestobi nasproti Jevtiću. Jevtić izjavi v klubu, da so prišle v vlado osebnosti, v katere ni mogoče imeti zaupanja. Velikanski klub ne napravi nobenega sklepa, čemur se nihče ne čudi.

26. 6. 1935: Vlada seje in sestavlja deklaracijo, ki jo bo prebrala v narodnem zastopništvu; tudi z delovnim načrtom se peča. Jevtićev klub zaseda prav tako in prav tako kot prejšnjega dne ne zna oblikovati nobenega sklepa, pač pa se dva njegova člana korenito stepeta. Javnost je radovedna na zrelishe dr. Mačka in združene opozicije glede nove vlade in na od vladne strani napovedane skorajšnje spremembe političnih zakonov.

2. 7. 1935: Vladna deklaracija je dovršena. Politični krogi razmotrivajo vprašanje ustanovitve enotne stranke, v katero bi šle skupine prijateljev Ace Stanojevića, dr. Korošca in dr. Spahe;

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih
cenah pri trvdki

Josip Petelinc, Ljubljana

za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vozenju brezplačen!

v odbore. Zanika tudi, da bi bila njegova vlada pripravljala internacijo političnih nasprotnikov.

9. 7. 1935: Konstituira se »klub vladne večine«, v katerega se je vpisalo 200 poslancev. Pri volitvah v odbore »narodne skupščine« dobijo vladni kandidati do 195, Jevtičevi do 95 glasov. Objavlja se, da si hoče vlada v novem finančnem zakonu preskrbeti pooblastila za spreminjanje vseh zakonov po uredbah ministrskega sveta. Po zgledu skupin, ki so v vladi, se pripravljajo socialni de-

mokrati na prijavo svoje stranke, ki bi se imenovala »Socialistična skupnost delovnega ljudstva«. O konfinacijskih prizadevah predhodne vlade prihaja v javnost vedno več podrobnosti. Tisk pri naša pripravljalni odlok.

11. 7. 1935: »Slovenec« utemeljuje potrebo pooblastila za spreminjanje vseh zakonov s tem, da vlada noče pripustiti nobene priložnosti, da bi kdorkoli oviral tudi najradikalnejše politične reforme, ki so v vladnem načrtu. Te reforme gredo za obnovo demokracije, ki je bila celih pet let potlačena in ki bo slonela na svobodnem razmahu političnih strank.

13. 7. 1935: Poročilo dr. Stojadinovića v finančnem odboru »narodne skupščine« o zahtevanih pooblastilih potrjuje, da namerava vlada ravno s spremembo političnih zakonov kot edinim prikladnim sredstvom pripomoči k pomirjenju duhov in omogočiti naravno politično gibanje. Isto mnenje izreka »Slovenec« v tem smislu, da brez spremembe političnih zakonov sploh ni misliti na kakšno ozdravljenje.

14. 7. 1935: »Slovenec« postavlja določitev, da bo morala vlada izvesti državno politično reformo na podlagi priznanja srbske, hrvaške in slovenske narodne individualnosti v smeri jugoslovanske državnostacionalne skupnosti.

16. 7. 1935: Tisk objavlja odlok, s katerim je vlada po banu dr. Pucu razpustila »Svobodo« zaradi ravnanja zoper državni in družabni red in zaradi prekoračenja pravil v smislu § 11 zakona o društvih, shodih in posvetih.

(Dalje prihodnjič)

Za resno premišljanje

(Konec.)

Dalje: ne moremo preko nadaljnjih števil le-tošnje davčne statistike, ki govore o poglavju trajnega preobremenjevanja Slovenije. Imeli smo že priliko, pokazati, kako je Slovenijo zadela kriza denarništv in kmečka prezadolžitve. V času, ko je šel celo naš pupilni denar v centralni zavod (DHB), je znašal naš kmečki dolg 600 milijonov ali eno četrtno vse zadolžitve kmeta v državi. Ob likvidaciji teh dolgov so bile zadete najbolj naše zadruge in z vso pravico zahtevajo zato posojilo 400 milijonov dinarjev. Kaj pa pomeni tako posojilo, če se ne neha na drugih straneh napačno zapravljanje naše gospodarske glavnice, to je več ko vidno vsakomur. Kajti ni samo v tem vprašanju naša kriza, kriza je v globini birokratičnega pobiranja davkov in sploh vseh obremenitev. Tako nas pri znani odvisnosti Slovenije od žitnorodnih pokrajin prav nemilo bode v oči še druga statistika, ki se je mi niti ne zavedamo, ki pa je vprav dokaz, kako daleč gre že dolgo življenjska nevarnost za naše gospodarstvo. To je statistika prometnega ali poslovnega davka.

V »Trgovskem listu« je bila objavljena tale nedolžna lestvica:

3. o uspehu poslovnega davka v minulem letu, ki kaže, da je 25,9 odstotkov davka na poslovni promet plačala lani Slovenija.

»Slovenec« objavlja naslednje številke o donosu davka na notranji poslovni promet po posameznih banovinah. V milijonih dinarjev so plačale tega davka

banovine	l. 1936	l. 1935
Belgrad	40,1	28,4
moravska	18,8	13,9
vardarska	11,9	10,4
zetska	3,8	2,7
donavska	74,4	61,5
drinska	17,3	15,7
vrbaška	4,4	3,1
primorska	6,6	5,1
savska	99,5	84,3
dravska	87,0	75,4
vsa država	363,8	280,5

Iz teh razlik se javno vidi, da relativno ne plačuje niti ena banovina toliko poslovnega davka ko Slovenija. V letu 1935 je plačala Slovenija 75,4 milijona dinarjev tega davka, za 14 milijonov več ko dvakrat tako velika in neprimerno bolj bogata Vojvodina. In plačala je niti za 9 milijonov dinarjev tega davka manj ko savska banovina, ki je gospodarsko mnogo močnejša ko Slovenija, pri tem pa skoraj trikrat tako velika.

V letu 1936 se je splošno v vsej državi dohodek od poslovnega davka povečal in tudi v Sloveniji, ki je doživela lani katastrofalno slabo letino. Še vedno je Slovenija pri plačevanju poslovnega davka na drugem mestu in znatno pred donavsko banovino, ki je imela lani izredno dobro letino in ko se je tudi cena žita visoko dvignila. Vse to jasno dokazuje, da se v drugih banovinah davek na poslovni promet ne pobira v tej meri ko pri nas.

Gospodarski urednik »Slovenca« je izračunal, da plača Slovenija davka na poslovni promet (brez davka pri uvozu) 23,9%. To je že skoraj eno četrtno vsega poslovnega davka. To pa je le malo preveč!

Davek na poslovni promet postaja vedno važnejši davek. Prav zato pa je tem bolj potrebno, da se plačuje v vseh banovinah enako in zato mora vladati pri pobiranju tega davka v vsej državi le ena sama praksa. Kako zelo se je dvignil donos davka na ves poslovni promet, kažejo te številke:

Leto 1925/26 je dalo 220,4, nato 189, se dvignil na

191 in 208,9 ter padel v 1929/30 in 1930/31 na 147 oziroma 143 milijonov dinarjev. Nato pa se je začel konstantno dvigati in je znašal:

leta 1931/32	314,1 milij. din.
leta 1932/33	345,1 milij. din.
leta 1933/34	476,0 milij. din.
leta 1934/35	500,5 milij. din.
leta 1935/36	579,7 milij. din.

Že danes je ta davek najbolj donosni neposredni davek, kakor kažejo te številke. Za primer navajamo še številke za leto 1930/31. V milijonih din je bilo plačanih neposrednih davkov:

	1930/31	1935/36
zemljarine	661,9	398,3
zgradarine	171,5	271,0
pridobnine	296,6	287,7
rentnine	55,7	55,3
družbenega davka	301,8	154,8
izrednega dodatka	—	43,2
uslužbenškega davka	274,6	252,9
samskega davka	—	2,0
davka na obresti	33,8	17,9
davka na poslovni promet	143,0	579,7
vojnice	4,5	5,0
zaostalih davkov	150,4	150,4
vseh neposrednih davkov	2094,1	2196,4
po preračunu	2011,0	2280,0

Oglejmo si tu številke za poslovni promet. Davek na promet je postal največji državni dohodek. Kaj pa pomeni ta davek skozi vsa leta za nas, to

si more predstaviti le dober poznavalec davčnih vrst. Vprav ta davek se namreč pobira najbolj v redu ali najbolj strogo tam, kjer je aparat davčne uprave najbolj urejen, kjer je kontrola največja. Jasno je, da je bila ta urejeni svet že vsa dolga leta edino Slovenija. In v tem je prva plat medalje. Druga plat je pa tale: Slovenija kupuje in uvaža velike množine blaga, največ za svojo prehrano iz Vojvodine, ima pa tudi najboljše organiziran promet. Davek je zato velik, kontrola popolna in pri tem davku ni možnosti zaostanka, ker se plačuje sproti. Medtem ko je torej narasel dohodek tega davka v drugih pokrajinah od res večjega prometa in boljšanja aparata, je bil njegov dvig pri nas dosežen le od novih dvignjenih postavk, kar je pa zopet zadelo najbolj nas. Da je tako, nam dokazuje predavanje upravnika združenja mlinske industrije na občnem zboru ekonomistov v Zagrebu. Ta gospod (dr. Palić) je ocenil višek lanske letine za banatsko pšenico, prašiče, govedo, konje in banatsko moko na približno pet milijard. Velika napaka v vojvodinskem gospodarstvu pa je, da so se v dobi krize začela obremenjevati z javnimi davščinami osnovna živila. Tako se plača od leta 1932 dalje pri pšenici, moki in kruhu od 16 do 17% cene za skupni prometni davek. Razen tega je prevoz moke za prehrano pasivnih krajev za 250% dražji kakor prevoz krompirja za revne sloje.

Naj končamo te primerjave s samo golo ugotovitvijo, da je tak sistem obremenjevanja z davki za našo deželo poguben. Poguben prav zato, ker zadeva najbolj nas in ker traja ta pritisk že tako dolgo, da bi zadoščala ta napaka v obdavčevalnem sistemu za počasno pa gotovo uničenje našega gospodarstva.

Ima pa ta davek še svojo posebno stran in ta je, da je vprav ta davek najbolj neurejen, najbolj raztegljiv in zato v praksi skrajno krivičen, če se v državi neenako pobira. Da se neenako pobira, to je pa nekateremu davku že po njegovi naravi dano in glede prometnega davka velja to v polni meri. Pred kratkim je zbudil ta davek veliko pozornost zaradi neke knjige o njem, ki je bila celo od uradnih mest vsiljevana podjetnikom. Knjiga je docela nerabna ne samo zato, ker je že zastarela, nerabna je tudi zaradi zapletenosti samih dosedanjih predpisov o tem davku. Že iz nje pa vidimo, da je glede tega davka navaden človek popolnoma na milost in nemilost izročen uradu ali uradniku, ki davek odmerja, že zato, ker je redko kdo, ki zna sam preračunati svojo odmero. Nasledek je velika nestalnost, ki v zvezi z opisanimi rednimi ali nerednimi razmerami v pokrajinah pomeni, da je Slovenija tudi s to davčno obliko zadeta naravnost v sree, ker je pač pasivna pa močno prometna pokrajina. Naj bi si to poglavje naši strokovnjaki nekoliko bolj natanko ogledali. Za danes naj zadošča naše opozorilo na nevarnosti, ki prete našim gospodarskim rezervam od vsake pretiranosti davčnega vijaka za tako urejeno, pa skrajno glede prometa odvisno pokrajino, kakršna je naša.

Davek na poslovni promet se namreč pobira skoraj od vsega prometa, od vsakega predmeta in vsakega dela ali prodaje, gre v vse smeri in ima tem večji pomen, ko vidimo, da druge pokrajine napredujejo, da se v njih zaslužek nameščenec večja, pri nas pa pada, da drugod kmet napreduje, pri nas nazaduje itd.

Ali smo brez orožja v obrambi enakopravnosti slovenščine?

(Dopis)

Razsodba državnega sodišča glede slovenščine kot uradnega jezika na slovenskih tleh je gotovo načelne važnosti in prav značilno je, da je slovenski dnevnik niso iz vašega lista ponatisnili. Če so to namenoma opustili, kaže po mojem na malotno miselnost.

Razsodba potrjuje pravilnost stališča, da boja za svoje jezikovne pravice ne bomo izbojevali v pisarnah, ampak na političnem bojišču, posredno pa razsodba priznava slovenščini načelno enakopravnost na vsem državnem ozemlju, v bistvu namreč samo ugotavlja, da zakon ne ovira upravne oblasti, da se poljubno poslužuje enega ali drugega državnega jezika.

Ta svoboda državnih oblasti pa je omejena samo na pismeno občevarje s strankami, čisto drugačen pa je položaj glede ustnega občevarja.

Če se dostavi stranki klub njenemu protestu odlok upravne oblasti v drugem kot v njenem materinem državnem jeziku, ga ne sme odkloniti, pač pa lahko poizkusi izterjati ali iztožiti od izstavljalca odloka stroške za avtentičen prevod spisa, če ga točno ne razume. (Jasno je namreč, da noben državljani ni dolžan znati več ko enega izmed državnih jezikov.) Pri ustnem občevarju urada s stranko pa je taka jezikovna praksa izključena. Tu se neha samovolja vsakega urada. Če stranka ne zna nobenega državnega jezika, bodi da pripada narodni manjšini ali je tuj državljani, mora urad poskrbeti tolmača, če je on povabil stranko na zaslišanje ali če proti njej po

zakonu postopa. Če pa zna stranka enega od državnih jezikov, jo mora uradnik zaslišati v tem jeziku. Nihče ne bo tako drzen, da bi zahteval od ljudstva znanja dveh jezikov samo zato, ker uradnik zna samo enega. V tem primeru se uradnik tudi ne bo smel posluževati tolmača, ker k njegovi kvalifikaciji spada, da zna vse na državnem ozemlju enakopravne državne jezike. Če tega znanja nima, ne spada v državno službo.

Če vabi sodišče v Sloveniji Srba ali Hrvata na zaslišanje, in ta ne zna dovolj dobro slovenščine, je upravičen zahtevati, da ga zaslišijo v njegovem jeziku. Nihče si ne bo upal trditi, da vsak Srb razume toliko slovensko, da bi bil izključen vsak nesporazum in vsaka pomota. Od nobenega Srba ali Hrvata, če ni državnih uslužbenec, ne more nihče zahtevati, da zna poleg svojega materinega jezika še drugi državni jezik. Isto velja tudi v polni meri za Slovenca. Dvojne mere ne priznavamo.

Da bo državni urad na srbskem ozemlju in državni urad na slovenskem ozemlju občevar s strankami v ljudskem jeziku, se razume samo po sebi. Tu bi bilo vsako vsiljevanje drugega jezika navadno izzivanje, vsako posredovanje tolmača pa naravnost žaljivo. Uradnik, ki ljudskega jezika ne zna, je nemogoč na svojem mestu. Če bi hotel občevariti s slovensko ali srbsko stranko v državnem jeziku, ki ni v kraju ljudski jezik in ga stranka dobro ne razume, bi s tem ponižal pripadnika državnega naroda na državljana tretjega

reda, ker bi bil na slabšem, ko vsak pripadnik narodne manjšine in celo vsak tuj pritepenec, ki ga zaslišuje urad po tolmaču v njegovem jeziku. Preko teh ugotovitev ne pomaga nobeno obračanje paragrafov in nobena pravna dlakocepnost.

Preprost zaključek iz teh ugotovitev je ta, da je vsak slovenski človek na slovenskem ozemlju upravičen zahtevati od vsakega državnega uslužbenca, da govori službeno z njim v njegovem jeziku, da niti ni primoran govoriti drugega jezika, če bi ga tudi znal, da je upravičen odkloniti vsako zasliševanje v jeziku, ki ga popolnoma ne zna. Brezpogojno moramo zahtevati od vsakega državnega uslužbenca pri nas popolno znanje slovenščine, zlasti še od uslužbencev, ki vrše sodno ali izvršno oblast, ki stranke zaslišujejo in imajo

pravico, da prestopke kaznujejo, da posegajo v osebno svobodo državljanov in uporabljajo celo nasproti njemu orožje. Najmanjši nesporazum lahko postane usoden.

N.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Opazovalec

Državni monopol šolskih knjig

Zopet vznemirja slovensko javnost državni monopol šolskih knjig. V finančnem zakonu je bila dana možnost, da se opusti, toda pri nas se zakoni, ki bi bili ugodni za Slovence, ne izvršujejo. Državni monopol se nadaljuje, čeprav z zamudo. Prosvedno ministrstvo je odredilo komisijo, ki naj pregleda predložene rokopise iz jezikovno-zemljepisno-zgodovinske skupine, torej iz tako imenovane narodne skupine, seveda enotne. Vse, kar smo doslej grajali, vsi slovenski ugovori so bili brezuspešni. Monopol bo donesal milijone in to je glavno...

Na drugi strani pa s stališča staršev ne moremo biti za to, da bi bila založba učnih knjig prepuščena na slepo zasebnim založnikom. Dogaja se, da pisci kar tekmujejo med seboj, kdo bo koga prehitel in napisal bolj debelo knjigo, zato tudi drago, ker mu gre predvsem za zaslužek. Preko vseh dogovorov pri strokovnih društvih se pišejo knjige, ki jih že imamo, a drugih pogrešamo. Divja gonja za zaslužkom se vrši tudi pri nas. Za botaniko na primer imamo dve knjigi, a tretja išče založnika. Podobno je v matematični stroki in drugod. Koristi šolstva in staršev stopajo v drugo vrsto.

Mislim, da bi morali temu »divjemu lovu« napraviti konec. Ne država, ampak banovine naj bi prvenstvo, po sporazumu s šolskimi strokovnjaki in zastopniki staršev zalagale primerne, cene knjige v skladu s slovenskimi potrebami in izročili. Tisk naj bi se pa oddajal po konkurenčnem razpisu.

Lr.

Slovensko šolstvo na Koroškem

O tem beremo v »Koroškem Slovincu«:

Kje so kričeči nedostatki našega šolstva? Dobra tretjina vseh šol slovenskega jezikovnega ozemlja, izvemši pri tem nemške otoke, je izključno nemškega značaja, četudi obiskujejo te šole pretežno otroci s slovenskim materinim jezikom. Naj navedemo nekaj nemških šol sredi slovenskega ozemlja z najnovejšimi podatki: Sveče (104 vseh otrok, od teh 10 Nemcev), Golšova (56 otrok, 3 nemški), Bistrica v Rožu (113, 35), Žihpolje (98, 17), Marija na Zili (216, 58), Vovbre (245, 36), St. Peter na Vašinjah (183, 9), Vabnja ves (78, 5), Tinje (163, 29), Grabstaj (174, 21), Podkurnos (73, 13). To so torej nekatere izmed šol, na katerih tvorijo nemški otroci razmeroma nizki odstotek in ponekod ne dosega niti desetinke vseh učencev. Učenci teh šol prihajajo h pouku z znanjem slovenske družinske govornice, občujejo z domačimi in medsebojno v domačem slovenskem narečju, poslušajo v maternem jeziku svojega dušnega pastirja in veroučitelja. V šolskem pouku pa ne slišijo razen morebitnih nekaj drobcev v prvih urah začetnega pouka v vseh 8 šolskih letih niti trohice slovenskega. Pet in dvajset šol z okroglo 2000 slovenskimi otroci brez trohice slovenskega pouka! Kdo oceni opuščanje ubogega rastočega rodu v kulturnem in moralnem oziru in še v pogledu državlanske zvestobe! Izključno nemškim šolam našega ozemlja pridružimo šole, v katerih se začne samo nemški pouk v prvem razredu in sicer z drugim šolskim letom ali še prej. Brdo, Melviče, Črešnje, St. Jurij, Čače, Zilska Bistrica, Gorje, St. Lenart, Brnica, Gozdanje, Ledeniče, Loče, Podgorje, Galicija, Medgorje, Rožek, Glinje, Vogrče, Potok, Suha, Božji grob itd. itd. Učenci teh šol so, če skromno merimo, v 80 odstotkih slovenski staršev. V prvih mesecih šolskega pouka imajo v rokah Maklinovo začetnico ali pa so tudi brez nje, sedem, najmanj šest let pa so deležni samo nemškega pouka! To je tolikanj slavljen dvojezičnost koroškega šolstva! Na vsem slovenskem ozemlju sta kvečjemu dve šoli, v katerih se upošteva slovenski materni jezik otrok prehodno preko prvega šolskega leta v razrede z nemškim učnim jezikom.

O takem šolstvu je resnično težko govoriti brez trpke ocene brezsrčnih pomnečevalcev. Slovenski otroci ostajajo dobesedno analfabeti svojega materinega jezika. Vrh vsega je otrokom v nemških šolah našega ozemlja v večini vzeta celo še možnost priučitve slovenščine z lastnim trudom, ker so učenci iz teh šol večji samo nemške gotice. Tako se jemljejo našemu dobremu, a premehkemu ljudstvu njegova plemenita, prirojena čustva in se ljudstvo vprek ponižuje v raču-

narski, materialističen rod, zmožen kvečjemu topega, brezdušnega suženjstva. Krono vsemu zlobnemu, nekulturnemu počenjanju postavljajo sedaj tisti, ki ljudstvo v njegovi, po nemoralni šoli ustvarjeni brezčutnosti in nedovzetnosti vprašujejo po njegovih šolskih prizadevah in zmagoslavju beležijo izraze njegove nevednosti in nezavednosti.

Dobro vzporeja »Koroški Slovenec« na drugem mestu Švico s tem ravnanjem laži-krščanske Avstrije. Kajti, kakor smo tudi mi že poročali, je priznala svobodoljubna Švica 44.000 Retoromanov kot državni narod. Pa se ni Švica zaradi tega prav nič svetohlinila s kakšnim »krščanskim poslanstvom«, kakor dela to Avstrija menda zato, ker ve, kako malo krščanskega je v njenem delu.

Spet 28 milijonov

V Belgradu so razpisali konkurz za stavbo novega poslopja za prosvetno ministrstvo. V ta namen je vlada pooblastila prosvetnega ministra, da najame posojilo dvajsetih milijonov. Te dni so tudi položili vkladni kamen za stavbo finančnih uradov, ki bo stala 8 milijonov. To sta seveda samo dve izmed številnih stavb, ki jih zidajo v Belgradu samo to leto.

Kajti prav sedaj zida Poštna hranilnica velikansko palačo, ki bo nekako tako velika, kakor vsa postaja novih hiš od stavbe Kreditne banke pa gori do Trboveljske na glavni ljubljanski promenadi. Stala bo precej nad 100 milijonov. Kakor znano, se nahaja v poštni hranilnici največ slovenski in hrvaški denar. In prav tako je tudi znano, da ne more dobiti Slovenija niti dela tega svojega denarja za svoje najnujnejše potrebe. Pa tudi ni pričakovati, da ga dobi, kakor je lansko leto na nekem zborovanju v Ljubljani precej razločno povedal minister dr. Korošec.

Toda to seveda še daleč ni vse. Zidajo se v Belgradu tudi druge velikanske stvari, mostovi, pristanišča in drugo. Zida se prav sedaj na primer veliko poslopje za banovino v Novem Sadu, ki bo veljalo okoli 60 milijonov. Zida se novo postajno poslopje v Skoplju, zidajo se nove gimnazije v Belgradu. In tako naprej!

Ljubljana je dobila po zaslugi jugoslovnsko-nacionalnega unitarizma vseh 19 let u-e-dinjenja samo 7,5 milijona za nove javne stavbe. To se je zgodilo šele prav zadnje čase. Pa še to je šlo težko, pa še kako težko. O tem bi lahko pripovedovali poleg drugih tudi slovenski študentje.

Težkoče sporazuma

V »Novi Riječi« razmotriva člankar V. o težkočah sporazumevanja in na vprašanje, zakaj sporazum zadeva na toliko težkoč, odgovarja med drugim takole:

»Zato, ker ljudje ne vidijo, da že obstoji neki sporazum in to je sporazum slabih ljudi. Tipični predstavniki tega sporazuma pa so v naši javnosti mogočniki JNS.

Med ljudmi imajo slabi velike prednosti. Medtem ko si pošteni razbijajo glave, da ljudi razvrstijo v razne razrede, stanove in kategorije — slabi ustvarjajo med seboj brezrazredno družbo. Medtem ko se pošteni bore za ideologije, teorije, stranke — se slabi prilagodijo vsaki ideji, vsakemu programu in vsaki stranki.

Medtem ko imajo pošteni svoje moralne skrupule in sodijo tudi druge po sebi prepričani, da načela ljudi delijo in združujejo — slabe ne veže nič, niti dana beseda niti kakšna morala.

Medtem ko je poštenih največja potreba čista vest — slabi ne poznajo meje svoje umazanosti in lakomnosti.

Dobrega to zadržuje, slabega sili vedno naprej. Dober je pogosto pasiven, slab vedno agilen.

Medtem ko se pošteni bijejo med seboj za razne ideje in teze — so slabi edini v tem, da ta boj še bolj razpihujejo, da je zmeda večja in videz, da so vsi enaki, še bolj varljiv.

Eno dobro je rodila diktatura: ona jih je zbrala vse skupaj. Nevarni so raztreseni in maskirani. Nekateri so se že poskušali rešiti na ta način, da se vrinejo v svoje nekdanje stranke. V glavnem pa je ta poskus bil povsod odbit.

Zrak je čist, toda nevarnost še ni minila, če se vsi ostali ne postavijo v enotno vrsto. Mi še nimamo podlage za drugo razvrstitev kot v: poštene in nepoštene. Merilo značaja naj zamenja vsa ostala merila in razlike. Ko bomo to storili, ko bomo očistili okuženi zrak škodljivcev, ko bomo ustvarili podstavo za življenje poštenih ljudi, tedaj bomo ustvarili sporazum, tedaj bomo tudi omogočili drugačno idejno razvrstitev.

Demokratska zavest se zbuja

6. t. m. je govoril ob proslavi ameriškega »dneva neodvisnosti« v Londonu tamkajšnji ameriški poslanik Bingham. V zvezi s svojočasno Rooseveltovo izjavo je ta govor znamenje, da se Amerika ne misli ogtegniti morebitnim evropskim sporom. A prav tako pove ta govor razločno, na čigavi strani bo stala Amerika v morebitnem sporu: na strani demokracij in zoper diktature. To tudi drugače biti ne more, kajti diktature so padec v barbarstvo in prej ali slej bi, če bi zmagale, polegile tudi Ameriko za sabo.

Ameriški poslanik je dejal:

»Despoti so prisilili Veliko Britanijo in Združene ameriške države, da se vnovič oborožujejo. Ko smo to začeli, moramo brezpogojno dobiti igro. Upajmo, da bodo računali s tem našim stališčem tisti, ki hočejo vojno, preden pride do novega poloma. Četudi je, današnji položaj dovolj nevaren, imamo vendar še dovolj razlogov za optimizem. Če motrimo svetovni položaj, vidimo, da žive demokracije v blaginji, medtem ko so revni tisti, ki so podložni diktatorskim vladavinam. Najboljši razlog za diktature je bil zmeraj ta, da pomeni diktatura najboljši način za pripravo vojne. Toda demokracije s svojimi izročili bodo v vsakem primeru močnejše in bodo znale zmagati. Kadar se razgovarjamo z ljudmi, ki se klanjajo vojni, takrat moramo rabiti odločne razloge. Moje upanje je v tem, da ostanejo despoti vendarle razumni. Ti ljudje morajo vendar priti do spoznanja, da ne morejo doseči svojega namena, če tekmujejo v oboroževanju z britansko zvezo narodov in Ameriškim združenimi državami. Moramo dobiti to tekmo.«

Ameriški poslanik, to je tako odlična, na drugi strani pa tudi tako izpostavljena diplomatska oseba, da bi gotovo ne bil govoril tako razločno-grozeče, če bi ne bil vedel, da podaja s tem tako rekoč tudi uradno mnenje svoje domovine. Zanimiva je tudi ugotovitev, da se demokracije ne plašijo pred tisto navidezno večjo vojaško udarnostjo diktatur. Kajti na daljšo dobo so zmeraj demokracije močnejše — to je prav šolsko nazorno dokazala svetovna vojna. Zato je pričakovati, da bo ta govor curek hladne vode na vroče glave diktatur.

Sicer pa kažejo svetovnopolični dogodki zlasti zadnjega leta, da so nacionalistične diktature bolj in bolj na umiku. Zato so taki govori zelo koristni, ker bude v deželah, podjarmljenih od nacionalističnih klik, demokratsko zavest. Tudi pri nas v Jugoslaviji se to kaže. Tudi pri nas tone nacionalna glorijska v isti meri, kakor se dviga ljudska zavest.

In kmalu jo bodo zagrnili valovi. Slovensko ljudstvo pa si bo v svobodi volilo »vero in postave«.

Malarija v Sloveniji se širi

»Mariborski večernik Jutra«, kakor naslov kaže mariborska izdaja »Jutra«, poroča o malariji, ki »se vtihotaplja v zadnji dobi vse bolj tudi v dravsko banovino.« in ki se v zadnjih dveh letih zelo naglo širi po Dravskem polju, polnem močvirij in mrzličnega komarja. Pred leti smo že opozorili na to, da se je malarija začela širiti tudi v Beli Krajini.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglasanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Jugoslovnski privid

Kakor nam pripoveduje »Pohod«, je zadnje nedeljo prišel v Ljubljano sam »vojvoda« Narodne Odbrane. Ta vojvoda je Srb Ilija Trifunović, kakor je naravno pri organizaciji, ki je v vsem svojem ustroju in seveda tudi v imenu srbska. Ta vojvoda je torej govoril ob neki slovesnosti. H koncu je podal poslušalcem neki privid, ki je tako jugoslovnski, da se spleča ponoviti ga

vsaj, kolikor se tiče slovenske udeležbe pri nje-govi umišljeni jugoslovenski procesiji:

..... Za njima bodo stopali Stanko Vraz Prešeren

Nam se sicer zdi, da Prešeren ne bo hotel v isto vrsto z Vrazom, ki ga je razglašal za »Sloven- cev uskoka«, saj te vrste ljudi še za živih ni ma- ral. Kajti ne moremo verjeti, da bi bil gospod vojvoda mislil na tistega Vraza, ki je pred smrtjo spoznal vso usodno zmotu svojega ilirstva. Take- mu spokorniku bi Prešeren, velikodušen kakor je zmeraj bil, na onem svetu gotovo odpustil. Le da bi potem od Vraza prav nič ne ostalo, in vsaj v slovenski procesiji bi ne bilo mesta zanj, kakor ga za Prešerna v jugoslovenski ni.

Škoda, da se ni odbranski vojvoda spomnil še na Cankarja. In podoba bi bila jugoslovensko po- polna, če bi za »kaplarjem« Vrazom korakal »re- dov« Ivan Cankar in nadčutno zamaknjen poslu- šal povelja vojvode Birčanina.

Kako rešujemo naša pereča socialna vprašanja

Povsod so otroci, ki dopolnijo šesto leto, telesno in dušno dovolj razviti, da lahko obiskujejo šolo. Pri nas pa se je izkazalo, da večina otrok v tej starosti ne odgovarja razvojni stopnji, ki bi jo otrok moral doseči v tej starosti. Če si ogledamo statistike, nam bodo razlogi za to dejstvo takoj umljivi. Otroci so premalo in preslabo hranjeni. Večinoma hodijo v šolo brez zajtrka, za kosilo jim služi samo kos črnega kruha, če so daleč doma, a če pridejo domov, tudi nimajo take hrane, ki bi zadoščala mlademu organizmu, ki se razvija. Nadalje je malo takih otrok, ki bi imeli svojo lastno posteljo, spi jih vedno po več skupaj, zelo mnogo pa jih prenočuje po hlevih. Slaba je tudi otroška obutev in obleka, naše podeželje je tako obubožalo, da ne zmore izdatkov za visoke cene industrijskih izdelkov. Poleg vsega tega pa so naši otroci preobremenjeni z domačim in poljskim de- lom. Vsak učitelj je že doživel, da so mu otroci v šoli pospali. Ko se je pa zanimal, odkod zaspal- nost, je ugotovil, da so otroci vstali že ob štirih ali petih in trdo delali. Nad tem bi se morali kedaj korenito zamisliti! Kaj nam koristi vse čisto slo- vensko in državljansko navdušenje, če propadajo naši otroci? To je najvažnejše, bistveno vpraša- nje našega narodnega zdravja in napredka, pa ga tako zanemarjamo!

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Na konferenco sem prišel že v poznem mraku. Zamudil sem se bil z iskanjem stanovanja, ki sem ga dobil le s težavo v precej dragem hotelu »Ma- riahill«. Spotoma sem poiskal še avstro-ogrske vojni »črni kabinet«, da bi ga prihodnje dni laže našel, ker sem tam imel dobrega znanca, ki sem ga nameraval obiskati. Uradno se je imenoval: K. und k. Gemeinsames Zentralnachweissbureau, Wien I., Tuchlauben 8. Razdeljen je bil v več od- delkov, v splošne, po narodnostih, in tajne. Moj prijatelj, Štefan L. Fotez, po rodu iz Varaždina, je bil v »Zensurabteilung, Serbische Gruppe«. »Črni kabinet« torej ni bil daleč od Državne knjižnice, kjer je bil uslužben dr. Ivan Prijatelj. Fotez, ki ga je po vojni njegov oče dal prepisati na svoje ime v Lehpaer — bil je stavec v Učiteljski ti- skarni, nazadnje pa šef Državne posredovalnice za delo v Ljubljani — je dr. Prijatelja dobro po- znal in mi je večkrat pravil o njem. Označil ga mi je kot »specialista za ruščino«. Videl ga je večkrat na potu v »kabinet« in v »kabinetu« samem. O Prijateljevi vlogi v mafiji, kolikor mi je zanesljivo znana, bom še govoril.

Fotez, na videz neznatna prikazen, je bil moč bistrega pogleda. Pri delu je bil nekoliko počas- sen, toda kar je naredil, je bilo dobro. Bil je po- žrtvovalen in nesebičen, poštenjak od nog do glave, med tovariši je užival splošen ugled. Ome- njam ga, ker je za balkanske vojne prevajal za- upna poročila iz srbsčine na slovensko, pri kate- rem delu sem mu večkrat tudi jaz pomagal. Ta poročila so pošiljali trije rezervni častniki, od katerih dva še živita, Dimitrije Tucović je pa že mrtev. Donašali so jih zaupniki v Zemun, največ- krat preko železniškega mostu, od koder so na- vadno prihajala čez Budimpešto v Ljubljano. Tako je imela »Zarja« najbolj stvarna in najbolj za- nesljiva poročila o položaju na bojiščih. Mnogi, ki so razplet vojne z zanimanjem zasledovali, so se temu čudili, pa so prihajali v uredništvo v Uči- teljski tiskarni, kjer je visel na steni navaden pet- krajcarski zemljevid zaznamovan z rdečimi in modrimi zastavicami. V uredništvu so bili tedaj Etbin Kristan, Milan Jaklič in Lojzka Štebi, ki vsi še žive, in Franc Peterlin. Pošiljanje poročil je bilo zasnovano na Tivolski konferenci, ko je že dišalo po smodniku na Balkanu. Pobudo za to je dal tedaj navzoči D. Tucović, ki se je bal, da bodo uradna avstrijska vojna poročila pristranska, ka- kršna so tudi bila. Pri tem delu si je Fotez tako izbistril pogled, da me je iznenadilo, ko mi je ob

Radikalni ukrepi, ki bi jih bilo treba takoj izvesti, bi bili: V vsako vas je treba spraviti hi- giensko postajo, in sicer posvetovalnico za ma- tere, otroški dom, kjer bi v delovnem času imeli dojenči in predšolski otroci nego in nadzorstvo. Šolsko polikliniko, ki bi redno pregledovala in s profilaktičnimi ukrepi dvigala zdravje šoloobvez- nih otrok. Poseben oddelek za obolele otroke, kjer bi imeli skrbstvo in zdravniško pomoč.

Nadalje bi morala imeti vsaka šola šolsko ku- hinjo, kjer bi dobivali otroci mleko in tečno, zdravo prehrano. V vsaki šoli bi morale biti tudi kopalnice in zadostno število prh. Poleg tega bi morala v vsaki občini imeti šola še internat, ka- mor bi sprejemali najubožnejše učence in vse tiste, ki doma ne morejo dobiti svoje lastne postelje. V tem internatu bi morali imeti učilnice, kjer bi se tudi zunanji otroci lahko učili, bazen za kopanje, igrišča in zabavišča po zgledu »Doma otroške ku- hinje«, kjer bi otroke uvajali v življenje s posa- meznimi igralnicami-delavnicami (na primer z mi- zarsko delavnico, s kovačnico, z elektromontersko delavnico, z delavnico za izdelovanje radijskih aparatov itd.), z lastnim odrom, orkestrom, kjer bi lahko improvizirali ali igrali po določenem pro- gramu, s kiparskim, slikarskim oddelkom, z od- delkom za modeliranje in z drugimi.

To je dela več kakor za eno pokolenje! In kaj so pri nas ukrenili? Izdali so odlok, po katerem smejo sprejemati v šolo samo tiste otroke, ki so v istem koledarskem letu dovršili sedmo leto. Tako zdaj ne morejo v šolo niti tisti otroci, ki so s šestim letom telesno in dušno dovolj razviti. Saj jih tako ni mnogo pri nas, vendar se »sveti birokracij«, ki je menda edini svetnik, ki ga pri nas resnično in iz vsega srca častimo, do pike drži svojih predpisov. To je bil edini odlok, edino ve- liko socialno in državniško dejanje, ki smo ga bili zmožni pri nas ob tej dvanaajsti uri! M. M.

Spominajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

povratku pripovedoval o svojih opazovanjih na Dunaju in v Feldkirchenu, kjer je tudi bil. V Feldkirchenu je bil »črni kabinet« za vse, kar je prihajalo iz Švice. Tu je bil do svoje aretacije tudi Slovenec dr. Franc Petrič, Ljubljčan, ki še živi. Na fotografiji cenzorjev za južnoslovenske jezike — vsega skupaj 14 oseb — prepoznavam samo še dr. Deželića iz Zagreba.

Vračam se h konferenci. Prvi vtisk ni bil pre- več vzpodbuden. Dva reditelja sta me že na za- četku hodnika, ki vodi do dvorane, obsula s kopo vprašanj. Kdo sem in odkod prihajam; zanimala sta se celo za mojo narodnost, če sem Nemec. Da sta bila pozorna tudi na moja sinova, sem razumel, ker se na take prireditve ne hodi z družino. Vrag, saj ni kako zaupno vojno posvetovanje, sem se razjezil, ko se je procedura pred vrati ponovila, in v dvorani še enkrat. Previdni so, zaradi vohu- nov, da se ne bi vtihotapil kak policist, sem pre- udarjal, in si dal mirno tipati obisti. Če bi bilo povsod tako, bi se vohunstvo ne izplačalo.

Oddam izkaznico, preprosti listek z žigom in podpisom. Reditelj, ali kaj je že bil, jo odnese, pa se kmalu vrne, veleč mi, naj sedem. Poveritev mandata ni spadala v pristojnost predsedstva, mandatna komisija pa je že dopoldne končala svoje delo; zato bi bil moral počakati. Sedemo na obstensko zofo pri vratih. Bili smo pošteno zbiti in potrebni, da se odpočijemo.

Dvorana učinkuje s svojimi bogatimi opaži, stukaturami in lestenci nekoliko bahato, kar je razumljivo; saj se tu zbira dunajski trgovski svet, od časa do časa pa tudi zastopniki velike sve- tovine trgovine. Zdelo se mi je nekoliko temačna in za oči tesnoba, morda zaradi prenatrpanosti in za oči mogoče reprezentativno navlako. Razsvet- ljena je bila slaba, gorela je komaj vsaka druga žarnica — zaradi varčnosti. Prostora je za kakih 250 sedežev, brez drenja.

Predstavljal sem si mogočen zbor, čeprav je bila sklicana samo konferenca. Že ker je to bil prvi sestanek te vrste od začetka vojne sem. Če je že sprejem bil tak, kakor da sem prišel v za- por, me je še bolj začudila pičla udeležba na zboru. Vsega skupaj komaj nekaj nad 100 oseb! Od srede dvorane proti izhodu in ob straneh po- polna praznina, da smo sedeli zadaj osamljeni, kakor pod korom v cerkvi pri črni maši, pri ka- teri so samo sorodniki umrlega. Samih bolniških blagajn je več sto, zraven pa še nešteto strokov- nih organizacij s skoraj pol milijona organizira- nih! Zgolj dunajski zaupniki bi mogli napolniti več takih dvoran. Tu nekaj ne more biti v redu.

Za predsedniško mizo zapazim Widholza, ne daleč od njega Verkauf, starega Petra Cingra s tresočo se glavom, Smitka, Pongratza iz Grada in

Mali zapiski

Prepovedane knjige.

Minister za notranje zadeve je prepovedal uva- žati in širiti v naši državi tele knjige:

1. »Les Etapes du Bolchévisme«, ki je izšla v Parizu;
2. »Godišnjak 1937«, ki je izšel v založbi »Hr- vatski domobran« v Buenos Airesu;
3. »Početnica ljeninizma«.

Ocena angleškega ministrskega predsednika

Avstrijski časnikar opisuje angleškega mini- strskega predsednika Stanleya Baldwina, ki je pred kratkim odstopil, kot političnega gentlemana in pravi med drugim o njem: »Pri svojih rojakih velja kot odkritosrčen, dober in predvsem kot ne- sebičen človek. Poleg tega verujejo v Angliji, da ima »srečo«. Ta sreča pa se vsekakor nanaša samo na njegovo politično delovanje. Znano je namreč, da v svojem zasebnem gospodarstvu ni imel kak- šne posebne sreče, kajti nekoč imoviti mož je sedaj na starost zapustil politično službo narodu brez pomembnega premoženja.«

Anglija ima od vseh držav na svetu največji državni preračun.

Za odslovljene delavce

»Naš kovinar«, glasilo jeseniškega delavstva, poroča, da se je osnoval na Jesenicah odbor svo- bodnih ljudi za podpiranje odpuščenih tovarni- škkih delavcev na Jesenicah. Osnoval se je, ker vodstvo Kranjske industrijske družbe skoraj vsak teden odslovi kakega delavca ali pa tudi več. Od- bor se obrača na slovensko javnost s prošnjo za kakršnekoli stvarne prispevke.

V pojasnilo.

Prejeli smo in priobčujemo:

V nedeljo, dne 4. t. m., se je vršil v Ljubljani občni zbor »Sloge«, gospodarske zadruga sloven- skih kmetov in delavcev, kjer je bilo zastopanih 211 deležev. »Slovenec« je v številki z dne 5. t. m. poročal o tem občnem zboru, kakor bi bila slo- venska »Sloga« podružnica hrvaške »Gospodarske Sloge«. Ugotavljam, da to ne ustreza dejstvu, ker je slovenska »Sloga« popolnoma samostojna za- druga, ki sama lahko ustanavlja podružnice. Lr.

še nekaj znanih obrazov. Mnogih nisem našel. V celoti se slika ni kar nič podajala v okvir, ki sem si ga bil predstavljal. Vsi od kraja v temnih oblekah z belimi ovratniki, prevladoval je žakei z progastimi hlačami. Tipičnih galiških obrazov, ki so vedno prihajali v salonskih suknjah, nisem opazil. Debate so se vlekle dolgočasno, enolično, brez običajnega zanosa — kakor pri izpitu slabo pripravljenih kandidatov, ki so navzoči pri njem zaskrbljeni starši. Nekaj težkega, svinčenega je ležalo v zraku.

Nismo dolgo samevali. Nekdo me neprestano opazuje. Slutim, da nekaj ugiba; znabiti bi se mi rad približal, pa se obotavlja. Policijski agent? Morda vzbujam sum? Naša zunanost se res ni prilegala temu zboru. Naposled se mi približa, počasi, po prstih. »Delegat?« — »Da.« — »Od- kod?« — »Iz Ljubljane.« — »Nemara Slovenec?« — »Da.« Mož razrogači oči, nekoliko pomisli, pa zopet nadaljuje s podobnimi vprašanji. Po na- glasu spoznam, da je Čeh. Malce se mi je zasve- tilo, spomnil sem se Čehov na strokovnem kon- gresu leta 1907.; toda sklenil sem biti previden. »Oprostite,« mi reče, dotakniviši se rahlo mojega rokava, »tako se vrnem«, in odide. Trenutek nato stoji pred menoj v družbi še enega. Ponove se ista vprašanja in odgovori. Kmalu nas je bila cela gruča, pet ali šest.

Torej iz Ljubljane... Slovenec... Kaj je tam posebnega?... Kako je na soški fronti?... Kdo, mislite, da bo zmagal?... Kakšno stališče zavze- mate Slovenci?... Ali je vse ljudstvo za posebno državo s Hrvati in Srbi?... Vprašanj je kar de- ževalo, da sem komaj odgovarjal. Vedeti so ho- teli to in ono, mnogo, več, nego sem vedel ali sem mogel povedati. Bili so sami Čehi, mogoče, da je bil vmes tudi kak Poljak. Zaupniki dunajskih če- škkih delavcev, eden menda iz uredništva »Del- nicke listy«, o katerih pa ne vem, če so tedaj še izhajali. Govorili so previdno, tipajoče, me izpra- ševali po ovinkih, da sem lahko spoznal njih na- men. Hoteli so se prepričati, če lahko udarijo na- ravnost. Ko jim nazadnje povem, da se slovenski socialni demokratje gibljemo, da imamo v Ljub- ljani zaupne sestanke, na katerih smo se formi- rali kot »mladi« zoper stare, dunajsko orientirane, so jim zažareli obrazi, da so postali še živahnejši. Začeli so mi umivati glavo. Od srede dvorane se nam nekdo približa: »Ne tako glasno, ali pa poj- dite pred vrata!« Kratko, žolčno prerkanje. »Vladni hlapci, oportunisti, kapitalistični priga- njači!« Z druge strani je siknilo: »Šovinisti, se- paratisti, izdajalci!« Stopili smo na hodnik.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.